

Metodické listy k pohádce „O Červené Karkulce“

Metodické listy obsahují základní metodické pokyny pro učitelku/učitele a popis aktivit, her pro děti, které jim napomohou pochopit a ukotvit klíčová témata/vzdělávací cíle dané pohádky. Učitel/ka sestavuje z těchto aktivit výukovou lekci/lekce a sám/sama si vybírá aktivity do lekce/lekci dle časových možností třídy (skupiny) a dle úrovně vyspělosti dětí. Lekce tedy může obsahovat jednu i více aktivit. Lekci/lekce je možné uspořádat v rámci jednoho dne, týdne či delšího období.

Kniha *Kyberpohádek* obsahuje i *Slovníček pojmů*, který slouží pedagogům k lepšímu pochopení výrazů, jež se v příbězích nacházejí.

Na webových stránkách www.kyberpohadky.cz je k dispozici i [audio verze](#) pohádek. Dále jsou zde k dispozici obrázky z knížky ve formě pracovních listů, které mohou učitelkám/učitelům posloužit jako doprovodný obrazový materiál do jednotlivých lekcí (např. při poslechu pohádky) či jako nadstavbová aktivita k určování chronologického děje pohádky.

Doporučený věk: 5 - 7 let

Časová dotace lekce: odvíjí se od učitelkou/učitelem do lekce začleněných aktivit (viz níže), u kterých je v minutách uvedena přibližná délka trvání.

Klíčová témata (pojmy z kybernetické bezpečnosti použité v této pohádce):

- krádež identity (vydávání se za jinou osobu)

Vzdělávací cíle:

- dítě ví, že na internetu existují **falešné profily**,
- dítě ovládá **zásady komunikace na internetu** (co je vhodné o sobě říkat, jak si ověřit profil kamaráda/kamarádky),
- dítě dokáže **říct „ne“** (umí vystoupit z role „poslušného dítěte“).

Ukotvení v RVP PV:

Realizace modelové lekce přispívá zejména k naplnění těchto dílčích vzdělávacích cílů RVP PV:

5. 4 Dítě a společnost

- poznávání pravidel společenského soužití a jejich spoluvytváření v rámci přirozeného socio-kulturního prostředí, porozumění základním projevům neverbální komunikace obvyklým v tomto prostředí
- rozvoj základních kulturně společenských postojů, návyků a dovedností dítěte, rozvoj schopnosti projevat se autenticky, chovat se autonomně, prosociálně a aktivně se přizpůsobovat společenskému prostředí a zvládat jeho změny
- seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije

5. 5 Dítě a svět

- vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách
- osvojení si poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí při spoluvytváření zdravého a bezpečného prostředí a k ochraně dítěte před jeho nebezpečnými vlivy

Zdroj:

[Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání \(RVP PV\) – edu.cz](#)

Pravidla realizace:

Připomeňte si s dětmi již zažitá pravidla (mluví jen jeden, ...), která budou v průběhu realizace aktivit dodržovat. Během lekce na ně můžete upozorňovat smluveným zvukovým znamením, piktogramy či jinými signály dle vašich zvyklostí.

Motivace:

Dětem stručně popište, co se dnes (v tomto týdnu) bude dít. Nejprve si můžete začít povídat o tom, jaké pohádky děti znají. Následně je seznámte s tím, že si přečtete pohádku „O Červené Karkulce“ v podání, jaké ještě neslyšely.

Vzhledem k tomu, že některé děti originální verzi pohádky neznají, doporučujeme, abyste se s ní nejprve seznámili.

Evokace:

Zjistěte, co již děti o tématu zabezpečení vědí. Povídejte si s nimi, jaké druhy zabezpečení ve svém okolí znají či jak si chrání svoje věci (může jít o klíč od domu/bytu, klíč ke skříňce v šatně školky/školy, heslo k mobilnímu telefonu atd.).

Můžete klást otázky:

Myslíte si, že je možné se vydávat za jinou osobu?

Děti mohou zmínit, že je možné si nasadit masku či použít převlek (např. pohádkové postavy, zvířátko, ale i jiného člověka). Dále zřejmě některé děti napadne, že si mohou vymyslet i jiné jméno.

Proč si někdo chce nasadit masku a být v tu chvíli někým jiným? Chce snad někoho ošálit?

Někdo si obléká kostým, aby si zahrál na jinou postavu, např. v divadle. To je v pořádku.

Někdo si nasadí masku (kuklu), aby skryl svou pravou identitu a nikdo ho v tu chvíli nepoznal, např. zloději. To už je špatně.

Kdo se v pohádce Červená Karkulka vydává za někoho jiného a proč?**Doporučení na realizaci:**

Nejprve dětem přečtete celou pohádku (můžete pustit její audio verzi). Zdůrazněte jim, na co se mají během čtení soustředit a čeho si mají všimnout (např. jak vlk vypátral, kde bydlí babička Karkulky).

Poté si prostřednictvím doporučených aktivit (viz dále) budete připomínat jednotlivé části příběhu, a tím u dětí ověříte, zda porozuměly vybraným pojmům, které v pohádce zazněly a umějí je v praxi použít. Pokud je mezi jednotlivými aktivitami určitý časový rozestup (v řádech hodin či dnů), začněte vždy novou aktivitu připomenutím toho, co se v pohádce událo, případně se zeptejte dětí, co si pamatují z předešlých aktivit.

Závěrečná reflexe:

Na závěr každé lekce si s dětmi povídejte o tom, co nového se naučily, co se jim na aktivitách v této lekci líbilo a proč.

Návrhy otázek:

Které aktivity vás nejvíce zaujaly?***Co jste se dozvěděli nového?******Co vás překvapilo?******Je něco, na co byste se rádi zeptali?******Je něco, co chcete říct svým kamarádům?***

Dále se můžete děti ptát na rozdíly mezi modifikovanou verzí pohádky a její originální verzí.

Případná rizika spojená s realizací:

- **Nejsem informatik a mám obavu, zda zvládnou témata vysvětlit.** Ačkoliv se pohádky věnují informatickým tématům, zvládnete je interpretovat i se základními uživatelskými znalostmi a dovednostmi. Všechny informatické pojmy jsou srozumitelnou formou vysvětleny ve *Slovníčku pojmů*, který najdete v knize *Kyberpohádky*. Spolehnout se můžete také na podrobný popis jednotlivých aktivit, který najdete u každé aktivity v části *Instrukce a realizace*.
- **Děti nerozumí informatickým pojmům.** Přestože kniha obsahuje řadu pojmů, kterým děti nemusí rozumět, primárním cílem pohádky a následných aktivit je osvojení správných návyků při používání digitálních technologií. K vysvětlení pojmů můžete využít *Slovníček pojmů*, který najdete v knize *Kyberpohádky*, případně nechte děti, aby se pokusily o vysvětlení pojmu samy a pouze ujasněte nepřesnosti. Není však nutné vysvětlit všechny pojmy přesně a dokonale.

Všechny termíny, které jsou v pohádkách obsaženy, jsou vhodně zvolené s ohledem na znalosti a schopnosti dětí předškolního věku.

- **Aktivita je pro děti příliš složitá.** Metodika je záměrně sestavena z několika aktivit (modulů), přičemž necháváme na pedagogovi, aby zhodnotil vhodnost každé z aktivit s ohledem na věk a schopnosti dětí. Drobné rozdíly ve znalostech dětí jsou přirozené a pomáhají ke vzájemnému učení. Pro usnadnění orientace jsme v úvodu všech aktivit umístili parametr obtížnosti (nízká, střední, vysoká).
- **Děti nepoužívají mobil, počítač ani internet. Toto téma se jich vůbec netýká.** Drtivá většina dětí se s digitálními technologiemi setkala prostřednictvím starších sourozenců, rodičů nebo kamarádů. To, že děti samy aktivně nevlastní nebo nepoužívají mobil, neznamená, že se nemohou s kyberhrozbami setkat. Navíc se velmi brzy začnou v kyberprostoru samy pohybovat a je proto důležité, je na to vhodně připravit už nyní.
- **Dítě sdílí své osobní zkušenosti.** Sdílení osobních zkušeností napomáhá vzájemnému učení. Sdílení však musí být pro dítě bezpečné. V případě, že chce dítě sdílet svou negativní zkušenost, která je pro dítě citlivá, nabídněte mu, aby si o ní nejprve promluvil s vámi.

Poznámky a doporučení:

V rámci diskuzí mnohdy dochází k tomu, že si děti skáčou do řeči. Doporučujeme průběžně upozorňovat na pravidla, která jste si vymezili na začátku. Vhodné je přistoupit k osvědčené „tíšící metodě“, již pedagog s dětmi běžně používá (zvoneček, zatleskání, ruka nahoře atd.), případně můžete využít plyšovou hračku – bobříka mluvení. Mluví pouze ten, kdo má bobříka mluvení v ruce.

Aktivita „Karnevalové masky“

Obtížnost: nízká *

Pomůcky:

- karnevalové masky (děti si donesou z domova)
- značky (např. barevná kolečka)

Instrukce a realizace:

Děti dostanou za úkol si z domova přinést svůj kostým (masku).

Dále s nimi můžete zahrát níže uvedené **hry**.

Tancování na písničku

Jedná se o pohybovou aktivitu, kdy děti budou tancovat v maskách na různé písničky. Smyslem aktivity je nejen se rozhýbat, ale ukázat si, že se někdy z nějakého důvodu převlékáme do masek a různých převleků. V tomto případě jde o převlékání pouze za účelem zábavy. Děti budou navzájem hádat, o jaký kostým se jedná a kdo se do něj převlékl.

Hra na všímavost I

Každé dítě si ve svém převleku asi na 15-20 vteřin stoupne před ostatní a bude se pomalu otáčet kolem své osy. Ostatní dostanou za úkol si dotýcného co nejlépe prohlédnout a zapamatovat si detaily kostýmu. Po uplynutí času odejde „aktér“ na chvíli za dveře (případně se může schovat do domečku v místnosti nebo za paravan či plentu), aby jej ostatní neviděli. Paní učitelka (pan učitel) položí zbylým dětem otázku/otázky typu: ***Jakou barvu kalhot měl jejich kamarád za dveřmi? Co držel v pravé ruce? Měl něco na hlavě?***

Hra na všímavost II (obdoba výše uvedené hry)

Paní učitelka (pan učitel) určí dvojice, které budou mít za úkol si vzájemně prohodit své masky/kostýmy. Nejprve si dvojice, která je první na řadě, stoupne před ostatní děti. Ti si ji důkladně prohlédnou. Poté půjde daná dvojice za dveře, kde si prohodí některé části kostýmu. Až se vrátí zpět do místnosti, ostatní děti hádají, co si kamarádi z dvojice navzájem vyměnili.

Poznámka: Tuto aktivitu můžete zařadit v době konání Masopustu či jiných karnevalových slavností v MŠ.

Aktivita „Divadlo s básničkou“

Obtížnost: nízká *

Pomůcky:

- příloha 1 - maska vypravěče, Karkulky, Fany Vlčkové a myslivce
- špejle či klobouková guma

Instrukce a realizace:

Učitel/ka rozdělí děti do 4 skupin. Každá skupina bude mít svou roli, tedy představovat jednu postavu z pohádky, a podle toho si vyrobí masku. Např. skupina 1 jsou vypravěči, kteří vybarví masku vypravěče, skupina 2 jsou Karkulky, které vybarví masku Karkulky atd. Poté, co si děti vybarví a vystříhnou masku, mohou si ji nasadit a sednou si do kroužku dle skupin, kde se naučí svou básničku, viz text níže. Až budou všichni básničku umět, sednou si do jednoho velkého kruhu (mohou u toho i stát) a odříkají po skupinách celý text. Pro zpestření aktivity mohou děti znázorňovat text pohybem rukou. Např. pokud vypravěč bude mluvit o Karkulce, na Karkulku při tom ukáže, a pokud bude mluvit o večeři, bude rukama znázorňovat, že jí večeři.

Básnička „O Karkulce“

Vypravěč:

Vlk pod maskou Fany,
Spřádá hrůzné plány.
Karkulku chce k večeři,
předem si vše prověří.

Vlk:

Jdeš navštívit babičku?
Co to neseš v košíčku?
Bydlí tady v lese?
Chci tě poznat přece!

Karkulka:

Babička dnes svátek slaví,
jdu jí popřát hodně zdraví.
Jídla nesu košíček,
bydlí tady kousíček.

Myslivec:

Internet je plný vlků,
co tě snědí bez okolků.
Použij hlavu, bystrou mysl,
říct jim všechno nemá smysl.

Autoři: Petra Sobková & David Kudrna

Aktivita „Falešný profil“

Obtížnost: nízká *

Pomůcky:

- příloha 2 - falešné profily postav
- pastelky

Instrukce a realizace:

Příloha 2 obsahuje profily různých postav. Každá z nich má jeden pravý profil (vzor) a tři falešné (následují po vzoru). Učitel/ka si s dětmi v kroužku vysvětlí, že všechny postavy si píší se svými kamarády také na internetu, a proto mají svůj profil. Pomocí obrázku (vzor) ukáže, jak takový profil vypadá. Děti mohou postavám vymyslet jméno a popsat podle obrázků, co o sobě každá z nich na profilu říká - co dělá, co má ráda (viz obrázky). Např. toto je Karlík, Karlík jezdí na skatu, má rád pizzu, baví ho ping-pong a obdivuje rychlá auta. Dále učitel/ka řekne, že na internetu jsou také internetoví padouši, kteří nemají žádné přátele, a tak se rozhodli, že ukradnou kamarády Karlíkovi. Proto si vytvořili profily podobné tomu od Karlíka. Naštěstí ale vždy udělali chybu, a tak něco na jejich profilu nesedí s tím Karlíkovým. Úkolem dětí bude rozeznat, v čem se falešné profily liší a rozdíl označit. Děti mohou pracovat i ve skupinách, kdy každá z nich dostane k prozkoumání jednu sadu profilů (1 vzor + 3 falešné profily).

Aktivita „Poznej svého kamaráda“

Obtížnost: střední **

Pomůcky:

- šátek na oči (u doplňkové aktivity)

Instrukce a realizace:

Pokládejte dětem otázky související s falešnou identitou, aby si uvědomily, jak je snadné se za někoho vydávat.

Vzpomenete si, jak se vlk dozvěděl, že se Karkulka chystá za babičkou?

Správná odpověď: Vlk se vydával za Karkulčinu novou kamarádku z internetu - Fany Vlčkovou.

Ví někdo, jak se vlkovi podařilo předstírat, že je Fany Vlčková?

Správná odpověď: Použil její jméno a fotografii.

Jak se vlk k fotografii děvčete dostal?

Správná odpověď: Stáhl si ji z internetu z volně dostupných fotografií.

Dále pokračujte v aktivitě, kdy si děti budou představovat situaci, že jsou na internetu osloveni „svým kamarádem“.

Děti, představte si, že vám přes internet zavolá kamarád ze školky. Vy si však nepamatujete, že byste mu dávaly své telefonní číslo. On vám ale bude tvrdit, že vaše telefonní číslo dostal od vašeho společného kamaráda. Napadá vás, jak si ověřit, že je to skutečně on - váš kamarád? Položíte mu třeba nějaké otázky?

Nechte děti, aby společně vymýšlely otázky, díky kterým zjistí, zda jde o skutečného kamaráda ze školky.

Příklady otázek, jaké mohou děti vymyslet:

- **Kdy máš narozeniny?**
- **Kde bydlíš?**
- **Kam chodíš do školky?**
- **Jakou máš značku u věšáku?**
- **Jak se jmenuje tvoje maminka?**
- **Máš nějaké sourozence?**
- **Jaké je tvé oblíbené zvíře?**
- **Jaká je tvá oblíbená barva?**

Dále dětem vysvětlíte, že mohou svému kamarádovi dát **úkol**, aby se vyfotil v nějaké netradiční pozici či situaci, protože je nepravděpodobné, že by tato fotka byla dohledatelná na internetu. Následně jim tento úkol můžete sami zadat.

Tipy na drobné úkoly:

- udělej holubičku (stůj pouze na pravé či levé noze)
- slož si čepici z papíru a dej si ji na hlavu
- chytني se levou rukou za nos, jako když se chystáš jít potápět pod vodu

Vyzvěte děti, aby postupně začaly **vymýšlet úkoly pro ostatní kamarády ve třídě**. Ti je budou plnit. Samozřejmě bez focení:-).

Doplňková aktivita:

Rozdělte děti do dvojic ideálně tak, aby se dobře znaly. Zajistěte, že se děti při rozdělování nezahlednou a zůstanou tak v utajení (děti si přikryjí dlaněmi oči, zavážete jim oči šátkem atd.). Dvojice si následně sedne zády k sobě. Všichni si k uchu přiloží dlaň a začnou si hrát na to, že telefonují. Každý zůstane sám sebou, nebude tedy předstírat, že je někdo jiný. Jeden z dvojice se bude ptát, druhý bude odpovídat na otázky. Vyzvěte děti, ať zkusí trochu pozměnit hlas (např. šeptem), aby je jejich kamarád hned nepoznal. Jakmile si dítě, které se ptá, bude jisté, kdo je na „druhé straně“, vysloví jeho jméno a přesvědčí se, zda ho uhodlo či nikoli.

Aktivita „Nauč se říkat NE“

Obtížnost: střední **

Pomůcky:

- převlek pro druhého pedagoga či jiného asistenta
- kopie přílohy 3 - maska
- špejle či klobouková guma

Instrukce a realizace:

Velkým problémem dětí na internetu je, že neumí říkat ne, když je někdo o něco požádá. Následující aktivita pomůže dětem tento blok odstranit a procvičí si, na které otázky vůbec nemají odpovídat. Zdůrazněte jim, že není nic špatného na tom, když někomu cizímu řeknou, že na tuto otázku nebudou odpovídat. Ba naopak.

Pokud máte možnost využít druhého pedagoga či asistenta, poproste ho, aby se převlékl tak, aby ho děti nepoznaly. Poté vstoupí do třídy a oznámí dětem, že se právě všichni nacházejí na internetu a budou si spolu povídat. Bude na jednotlivé děti ukazovat prstem a klást jim otázky:

- Kde bydlíš?
 - Kdy máš narozeniny?
 - Kdo je tvůj nejlepší kamarád?
 - Máš raději fotbal nebo hokej?
 - Máš raději psy nebo kočky?
 - Kam chodíš do školky?
 - Jaký obrázek máš na skříňce?
 - Půjdeš se mnou na hřiště?
- ...cokoli dalšího osobního charakteru

Pokud děti začnou na vše odpovídat a rozvypráví se, řekněte po třech otázkách **„STOP“**. „Neznámého“ poproste, aby opustil třídu a vysvětlete dětem, že dotyčný měl nekalé úmysly (např. ukrást jim jejich oblíbeného plyšáka, protože odpověděly, jaký obrázek mají na skříňce nebo se jim vloupat do bytu/do domu, protože prozradily, kde bydlí atd.). Chvilí si povídejte o tom, že na tyto otázky přeci nemají odpovídat lidem, které vůbec neznají. Obzvláště na internetu. A připomeňte jim, jak špatně dopadla Karkulka, protože se svěřila své nové kamarádce, kterou vlastně vůbec neznala.

Pak „vrátíte“ čas a řeknete dětem, že dostaly druhou šanci a mají „neznámému“ odpovídat tak, aby se nic takového nemohlo stát znovu. A začněte znovu. Odted by děti měly začít používat odpovědi typu **„ne“**, **„toto vám neřeknu“**, **„na to nebudu odpovídat“**, **„mám zakázáno se o tom bavit s cizími lidmi“**. Na to by si ale měly děti přijít samy. Pokud ne, znovu jim zdůrazněte, že se jedná o cizího člověka, který to s nimi nemusí myslet dobře, a proto mu nemají nic prozrazovat.

Pokud nemáte k dispozici druhého pedagoga, zahrajte si tuto aktivitu ve dvojicích:

Rozdejte dětem nakopírovaný obrázek masky (příloha 3). Nechte je, aby si ji vymalovaly dle své fantazie. Poté si ji mohou vystříhnout a zahrát si následující aktivitu.

Nejprve rozdělte děti do dvojic a určete, kdo si z každé dvojice nasadí masku. Dítě s maskou dostane za úkol přesvědčovat dítě bez masky, aby mu na sebe prozradilo různé osobní věci (otázky viz výše). Druhé dítě „neví“, kdo se za maskou schovává, a proto má za úkol na všechny otázky vždy odpovědět jasně **„ne“**, nebo **„tohle ti nechci říct“**.

Poté se děti vymění (eventuálně dvojice promíchají).

Na závěr dětem položte následující otázky a utvrdte je v tom, že i když to byla pouze hra, že se skutečně musí v reálném životě naučit říkat „ne“, aby chránily samy sebe i své okolí.

Bylo těžké říkat ne?

Proč to bylo těžké?

Myslíte si, že byste dokázali říct ne, kdyby to bylo v realitě?

Aktivita „Vymaluj si svou masku“

Obtížnost: střední **

Pomůcky:

- kopie přílohy 3 - maska
- pastelky
- špejle či klobouková guma

Instrukce a realizace:

Nakopírujte dětem obrázek s maskou (příloha 3) a nechte je, aby si ji vymalovaly dle své fantazie. Poté si ji mohou vystříhnout, přiložit k obličejí a zjistit, jak je snadné skrývat svou identitu, svou pravou tvář.

Vysvětlíte dětem, že je velice jednoduché se na internetu schovávat za nějakou „maskou“ a že mohou nastat následující situace:

- Někdo si stáhne fotografii kamaráda (např. z profilové fotografie) a přiřadí k ní jeho jméno.
- Někdo si stáhne cizí fotografii z internetu a vymyslí si k ní jméno.
- Někdo zkrášluje své vlastní fotografie a vydává se za někoho lepšího či krásnějšího, než ve skutečnosti je, a vychloubá se tak před ostatními.

Zeptejte se dětí:

Čí masku si v pohádce nasadil vlk?

Správná odpověď: blondatá dívka Fany Vlčková

Přečtete dětem, **o čem si Karkulka s Fany povídala** (obrázek v knížce z konverzace na str. 24).

Vyzvěte je, aby pomohly zvrátit špatný osud Karkulky a babičky, a ať zkusí vymyslet **nové odpovědi**. Připomeňte jim, že si s nimi přeci pravidelně povídáte o tom, že se nemají bavit s cizími lidmi na ulici, brát si od nich dárky a říkat jim, kde bydlí či kam chodí do školky. Stejně je to na internetu. A Karkulka Fany ve skutečnosti vůbec neznala.

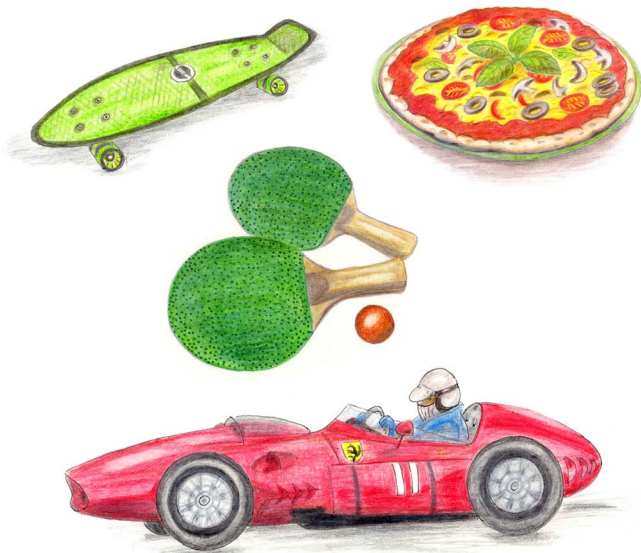

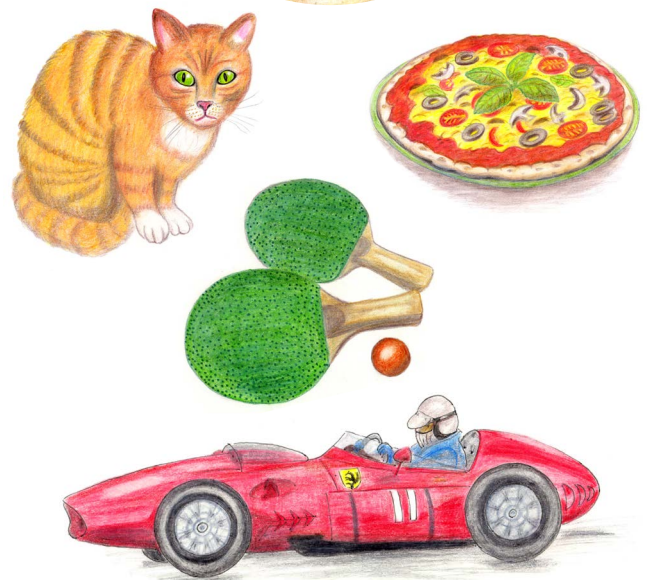
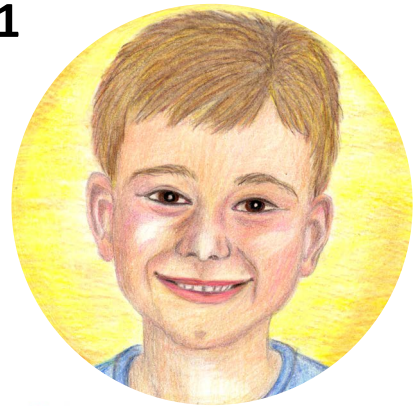

Vzor

Profil 1

Profil 2

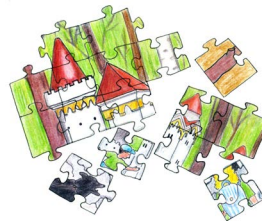
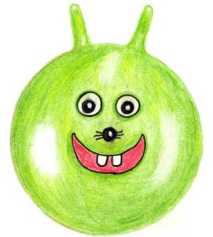
Profil 3

Vzor

Profil 1

Profil 2

Profil 3

